

Dumitru (Titi) Georgescu

IADUL ALB

De la Câmpulung la Cercul Polar

Doina Alexandru – dialog cu Titi Georgescu

Cuvânt-înainte de Sorin Vasilescu

Postfață de Doina Alexandru

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019**

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Din biografia unui erou necunoscut.....	13
Doina Alexandru în dialog cu Titi Georgescu	23
Vatra familiei	23
Copilăria și studiile.....	25
Eroii se vădesc de mici	27
Lumea lui Tudor Mușatescu.....	29
Moartea tatei	32
Prietenul Neluț Arnăuțoiu.....	34
Când eram băiat la Câmpulung.....	36
Anii studenției. Charlottenburg – n-a fost să fie... ..	36
Zăngăne armele războiului.....	37
Perioada de zonă	39
Ordinele lui Antonescu	43
„Ostași, vă ordon, treceți Prutul!”	46
Amintiri din Basarabia	46
La Secureni.....	47
Comunism – de bunăvoie!.....	49
Mai bine otrava decât Siberia!.....	51
Dincolo de Nistru.....	53
Scutierul credincios.....	53
Rănit pe front.....	56
Din spital în spital.....	58
Convalescența la Câmpulung, cu pile!	60
În așteptarea întoarcerii pe front	64
Escadronul de marș	64
„Abia așteptam să plec din nou pe front”	65
Bucureștiul în timpul războiului	66

Săptămâna Mare 1942	68
Altefel de noapte de Paști	69
La tătari	69
Alime	70
Kerciul sub asediu.....	74
Anapa.....	77
Ordin de retragere de la Anapa	80
De două ori prin Taman.....	81
Kamis Burun.....	82
Itinerar de război	85
Retragerea din Crimeea	88
Prizonier. Săptămâna Mare a Paștelui 1944.....	90
Marfovka, Sâmbăta Mare, 1944.....	91
Davai ceas!	95
În lagărul de la Gingiskoi	97
În lagăr la Armavir	99
Hora de 23 August nu e pentru mine	101
Invazia șoarecilor	104
Cadavrele stropite cu var și aruncate în șanțuri....	105
Să ne ridicăm moralul cântând	107
Din orificiile morților ies șoareci	109
Moscova, dormind în gară	110
Lagărul de la Greazovăț.....	111
Divizia de voluntari Tudor Vladimirescu.....	112
Cum am devenit reacționari și bestii fasciste.....	113
Divizia „Horia Cloșca și Crișan”	116
Diviziile trădătoare au divizat prizonierii români.....	117
„Din valurile vremii, iubita mea răsai...”	120
Scrisori pierdute	122
Drumul presărat cu morți.....	122
Iadul alb de la Cercul Polar	124
Oranki – Necropola mucenicilor	126
Mânăstârca	127
Revoluția l-a împușcat în frunte pe Iisus.....	129

Viața tăietorului de lemne înhămat la sanie	132
División Azul – Divizia Albastră spaniolă	136
Am venit să distrugem comunismul!.....	137
Comuniștii spanioli deținuți în Patria Sovietelor....	138
Ploșnițe și ore de marxism.....	141
Copii în lagăr	142
O zi din viața lui Titi Georgescu la Oranki	145
Numai sub minus 30 de grade nu ne scoteau la pădure	147
Înhămați la jug.....	148
Prima grevă a foamei	149
Rezultatele grevei.....	153
Editura Papagal și cercul de tricotat	155
Cei de pe urmă... ..	157
Un lagăr de exterminare a învinșilor	160
Când lagărul te face lutier, sculptor, muzicant	163
Venirea prizonierilor unguri	164
Sfânta Liturghie, grație unui sfânt ungur.....	165
Nu l-am uitat niciodată pe Dumnezeu	168
O colivă de doi metri pentru veșnica pomenire a morților din prizonierat	170
Moartea și călăii ei	171
Prima împărțășanie după mulți ani	172
Lecții de supraviețuire	174
Fără îngrijire medicală.....	175
Când începi să orbești	176
GOLODOVKA de două ori	177
Lunga noapte polară a ultimilor prizonieri	180
Carcera pentru cei cu caractere de cremene	184
Oameni cu suflet de haiduc.....	186
Năpasta fără sfârșit a basarabenilor	190
Evadări.....	191
Onoarea japoneză	196
Caractere de granit.....	198
Răzburarea Anei Pauker	201

Vestea cea bună din Joia Mare	201
Ultimul tren din Oranki	204
Drumul spre casă	204
Plecat din Regat, întors în Republica Populară	207
Ultimul lagăr, la Focșani	208
De la Cercul Polar la Câmpulung.....	213
Fata ursită.....	216
De la bunăstarea trecutului – la sărăcia lucie a prezentului.....	217
Stema republicii face câteva parale	219
Bat clopote de nuntă	222
Stigmatul prizonierului.....	224
Inventator de valoare, reacționar pe veci	226
La masa umbrelor	227
Când trecutul e mai viu decât prezentul.....	228
Lumea din piesele lui Tudor Mușatescu	230
Anecdotele lui Tudor Mușatescu	231
Postfață	235

DOINA ALEXANDRU ÎN DIALOG CU TITI GEORGESCU

Vatra familiei

– Să începem deci cu Câmpulungul, orașul din care te tragi, Titi, din neam în neam, un oraș cu adânci rădăcini în istorie. Prima capitală a Țării Românești, Cetate de Scaun, cel mai vechi oraș medieval între Carpați și Dunăre, despre care Nicolae Iorga spunea că a fost înființat de cavalerii teutoni. Cronica românească din Muntenia susține că așezarea ar fi fost întemeiată de voievodul Radu Negru care a trecut Carpații și a ales acest loc unde a descălecat.

– Ne mândream că orașul fusese capitală în timpul primilor voievozi Basarabi, aici a fost Curtea Domnească a lui Basarab I. Orașul fusese menționat încă din 1212, când regele Ungariei trimite o scrisoare către cavalerii teutoni să stăvilească înaintarea cumanilor în Țara Bârsei. Încă din primele decenii ale secolului al XIII-lea începuseră să se stabilească meseriași și negustori sași, orașul fiind situat pe drumul de legătură cu Transilvania. Cea mai veche atestare a existenței orașului este de la 1300, piatra tombală a ducelui saxon Laurencius de Longo Campo – înmormântat în biserica catolică Sf. Iacob, numiță ulterior Bărăția. *Hic sepultus et comes Laurencius de Longo-Campo, pie memoriae, Anno Domini MCCC.* De la acel conducător al comunității de sași vine și numele orașului Câmpulung. Tot din cele mai vechi timpuri datează și mănăstirea din Câmpulung, unde se află piatra tombală a fiului Voievodului Basarab I, Nicolae Alexandru, mort în 1364.

Orașul a avut încă din Evul Mediu o viață comercială vie, era plin de bresle de tăbăcari, jococari, pietrari, lem-nari, morari, iar negustorii de aici s-au bucurat de libertăți și privilegii întărite de mai mulți domnitori: Vladislav I, Mircea ce Bătrân, Laiotă Basarab, Neagoe Basarab și Șerban Cantacuzino. Tot aici au ctitorit Doamna Chiajna și fiul ei, Petru, Biserica Domnească Sf. Nicolae. Cele mai vechi scrieri păstrate provin tot de la noi: Scrisoarea lui Neacșu, o Carte de învățăture, Psaltirea slavonească, „Pânza orașului Câmpulung” – o colecție de hrisoave și documente istorice. Eh, multe ar mai fi de spus...

Figuri luminoase din scena artelor, științelor, politi-cii au dus departe faima orașului: Frații Golești, Panait Cerna, Dumitru Alimănișteanu, C.D. Aricescu, Tudor Mușatescu, Dan Barbilian, pictorul Negulici, academi-cianul Oprescu, generalul Gheorghe Poșoiu, sculptorul Constantin Baraschi, ilustrul arhitect Dumitru Iones-cu-Berechet – ca să-i numesc doar pe cei care îmi vin acum în minte.

E normal, consider eu, ca toată lumea să-și iubească orașul natal. Orașul Câmpulung beneficia de o climă excepțional de blândă. Din această cauză, Regele Carol I a vrut să-și construiască inițial castelul pe dealul Măgura, de la nordul Câmpulungului, nu la Sinaia, dar s-a împiedicat de drepturile de proprietate ale moșne-nilor. Vodă Carol I a fost supărat pentru acel refuz, și-a construit castelul la Sinaia, și în lunga sa domnie de 48 de ani nu a mai călcat prin Câmpulung.

Doctorii spuneau că în Câmpulung este cea mai favo-rabilă climă, la fel ca la Chamonix sau la Davos, datorită altitudinii, aerului curat și tratamentelor balneare, înde-osebi pentru afecțiuni pulmonare. Se făceau tratamente fizioterapeutice la Băile Kretzulescu, un stabiliment de valoare amplasat într-un superb parc natural cu brazi, la marginea căruia curge Râul Târgului ce străbate orașul

de la deal la vale. Din această cauză, vara, în Câmpu-lung, populația se tripla, veneau oaspeți din toate colțu-rile țării, mulți evrei. Spontan, orașul se anima, se trezea la viață, devenea un oraș plin de vervă, afacerile înflo-reau, lăutarii cântau și toată lumea era veselă.

Orașul se întinde pe o vale, între două șiruri de dea-luri și este mai mult lung decât lat, 7 km pe vreo 800 m. De aici pornește șoseaua ce suie până la Dragoslavele și Rucăr, lăsând în urmă Peștera Dâmbovicioarei și Cheile Dâmboviței, apoi urcă peste munți către Transilvania, coboară spre Castelul Bran, străbate Râșnovul, Țara Bâr-sei și ajunge la Brașov. În zilele senine se vede din orice parte a orașului marea munților, culminând cu crestele semețe ca de cristal ale Mășivului Piatra Craiului.

– Te-ai născut în Câmpulung?

– Întâmplarea face că eu, deși trebuia să mă nasc la Câmpulung, la fel ca înaintașii mei, m-am născut la București, fiindcă dr. Costea a trimis-o pe mama mea, Virginia Alexandrina (Gica), să nască la București, fiindcă la Câmpulung spitalul era plin de soldați bolnavi de tifos exantematic, veniți de pe frontul din Primul Răz-boi Mondial. Nașul meu de botez a fost Dumitru (Titi) Ionescu-Berechet, arhitectul Patriarhiei Române, cel care mai proiectase, fără onorariu, și alte construcții monu-mentale: Prefectura Județului Muscel, Biserica de la Podul – Dâmboviței, Casa-muzeu Ștefănescu, Mausoleul de la Mateiaș și alte biserici prin țară și prin Basarabia.

Copilăria și studiile

– Ce școli ai urmat în Câmpulung?

– Am terminat grădinița – am făcut parte din prima serie care a beneficiat de grădiniță de copii în oraș. Țin minte că am recitat o poezie la sfârșitul anului la Cercul Militar. Apoi am urmat Școala Primară nr. 1, „Oprea D.

Iorgulescu", școala veche, în care au învățat Parhon, Aricescu, și toată protipendada Câmpulungului.

Când m-a dus la grădiniță, pe drum tata mi-a arătat o clădire ridicată la roșu până la parter: „Uite, vezi, acesta o să fie liceul Dinicu Golescu, unde o să înveți tu”. Eu am terminat școala primară, am absolvit liceul, dar clădirea aceea tot nu s-a terminat. Abia la un an după ce am plecat eu din Câmpulung la Politehnică, s-a inaugurat liceul, iar fratele meu a învățat în clădirea nouă.

– Liceul pe care l-ai urmat la Câmpulung cum se numea?

– Liceul s-a numit mereu „Dinicu Golescu”, cu renume, pentru că în liceul acesta au învățat Constantin Parhon, Constantin Baraschi, Tudor Mușatescu și câți alții din Câmpulung.

– Viața la Câmpulung era o viață monotonă sau tristă?

– Nu era o viață tristă, era viața unui oraș tihnit, cu întâmplări vesele sau triste, ca pretutindeni, cu drame sau comedii publice sau de familie. Era o viață de oameni cumsecade. Toate afacerile se făceau prin strângere de mână – a dat mâna, a încheiat afacerea. Nu știu, din povestirile sau din afacerile tatălui meu, de vreo înșelătorie. Un exemplu mai mărunț: băcănia, lăptăria, pâinea, toate veneau săptămânal, se trăgea răbojul pe tocul ușii. Lăptăreasa venea sâmbăta și tata îi plătea, la fel – băcanul și acela cu pâinea, lăptăreasa care aducea cinci litri de lapte.

– Erați mulți copii?

– Nu. Eram 3 copii.

– Spuneai că viața la Câmpulung nu era o viață monotonă, de târg unde nu se întâmpla nimic.

– Poate ce caracteriza cel mai bine oamenii din orașul meu era faptul că erau oameni veseli, cu simțul umorului, hâtri. Se bucurau de tihna vieții lor, își respectau tabieturile burgheze, erau gentili, nu erau înrăiți.

Întâmplările pline de haz făceau ocolul orașului. Bulevardul „Pardon”, artera centrală a orașului, buricul târgului, se numea astfel deoarece pietonii, din cauza aglomerației, se tot ciocneau unii de alții în plimbarea lor zilnică și se scuzau frecvent, spuneau de mii de ori „pardon!” De-a lungul acestui bulevard, de-o parte și de alta, se aflau multe case frumoase, prăvălii elegante, cârciumioare. Se plimbau pe aici domnișoarele de la Liceul de Fete, funcționari, țârcovnici, oameni respectabili. Seara era „bătaia peștelui”. Se umplea bulevardul „Pardon” și Grădina publică „Merci”. În această grădină se organizau frecvent serbări cu muzică de fanfară, dans și bătăi cu confetti. Pentru aceste confetti aruncate galant asupra lor, doamnele sau domnișoarele mulțumeau de se auzea la tot pașul: „Merci, Merci”! Această grădină publică era un mic paradis, o oază de vegetație, răcoare, aer curat. Fusesse amenajată pe un teren ce aparținuse unui mare boier și moșier, Grigore Andreescu, care o donase primăriei cu destinația precisă de a se amenaja un parc umbrit de castani, cu bănci și trandafiri.

Un eveniment al urbei era sosirea trenului de dimineața, când gara se anima de vânzători ambulanți; albanezi cu fesul roșu și cobilițele lăsate de pe umeri vindeau bragă, susan, halviță. Alții vindeau de toate: mizilic, flo-ricile, caise, piersici, garoafe...

Eroii se vădesc de mici

În mai 1934 a luat foc Mănăstirea Negru Vodă, unde există piatra tombală a lui Nicolae Alexandru Basarab. Incendiul pornise de la bucătăria călugărilor, s-au aprins turnul și scările de stejar care duceau la clopotniță. Clopotul din turla transformată în jeratec s-a prăbușit cu un zgomot infernal, însoțit de o puternică reverberație. La stingerea incendiului au participat pompierii, armata și elevii de liceu. Neluț Arnăuțoiu, cu Pătrașcu și cu mine,

am scos odoarele din mănăstire în curte. Biserica nu a luat foc, dar tot cartierul din jurul liceului s-a aprins. Elevii au luat parte activ la stingerea incendiului, cărau găleți cu apă și înveleau casele cu preșuri udate cu apă. Pentru acest act de curaj am fost decorat cu Virtutea cercetășească la București unde ne-a chemat Carol al II-lea, de ziua Restaurației.

După incendiu, dl. Ministru de finanțe Slăvescu ne-a convocat la primărie pe cei care ne remarcaserăm la incendiu și ne-a dat un premiu de 1000 de lei. Am cheltuit banii în prima jamboree internațională a cercetașilor, care s-a desfășurat la Mamaia. Jamboreea era genul de tabără de cercetași înființată de Generalul britanic Powell – care luptase cu burii în Africa de Sud. A fost o experiență plăcută și interesantă acea tabără. Vara, legătura dintre Constanța și Mamaia se făcea cu decovilul, un tren cu linie îngustă care trecea prin oraș. Inclusiv aprovizionarea se făcea cu acest tren. În tabără eram elevi din România, Franța, Germania, Cehia, Polonia, Serbia, Bulgaria. Tinerii făceau cursuri de înot, întreceri sportive, făceau plajă, iar seara se organiza un foc de tabără în jurul căruia se dădeau spectacole, organizate pe națiuni. În 1935, Regele Carol al II-lea a vizitat tabăra de cercetași de la Mamaia și i-a acordat medalia Straja țării.

În iunie 1936 am absolvit liceul, iar la 1 septembrie m-am înscris la Școala Politehnică din București, la Polizu.

– Când privești în urmă, la lumea copilăriei și adolescenței din orașul natal, cum îți apare acum?

– Era o lume veselă, cordială într-adevăr, se cunoșteau unii cu alții, o lume de burghezi și boiernași, dacă nu chiar și boieri. Familia mamei mele, ca să mă laud și eu, e de pe vremea doamnei Chiajna – familia Vlădeștilor, care aveau moșie la Dărmănești, lângă Câmpulung. Acolo era moșia lui Tache Vlădescu, zis Torogea,

fiindcă avea o voce tunătoare, bunicul mamei mele. Nenea Mihai Mușatescu, fratele lui Tudor Mușatescu, a făcut un arbore genealogic cu care a ajuns până la Mihnea Vodă cel Rău și doamna Chiajna.

Lumea lui Tudor Mușatescu

– Ce fel de rudă erați cu Tudor Mușatescu?

– Sora bunicii mele, tanti Lili, era nevasta lui Alexandru Mușatescu, tatăl dramaturgului Tudor Mușatescu. Adică, fata lui Tache Vlădescu Torogea s-a căsătorit cu Alexandru Mușatescu, care era țaran din Mățau, făcuse liceul în Câmpulung venind în opinci de la țară, dar învățase carte, ajunsese la facultate și luase cinci licențe. Când viitorul socru l-a întrebat ce avere posedă, a răspuns că tot ceea ce are, are în cap și mai are o ladă cu cărți. Fusesse elevul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Profesorul meu de limba română mi-a spus: „Nu *Hașdeu*, el își zicea Hâjdău.” Era barasabean Bogdan Petriceicu Hâjdău. Alexandru Mușatescu se numea inițial Mușetescu. Când a devenit elevul lui Hâjdău, acesta i-a spus: „Măi, Mușetel, tu nu ești *Mușetescu*, tu ești *Mușatescu*, pentru că *mușat* e cuvânt aromân. Fată *mușată* însemnează fată frumoasă.”

– În dialectul macedo-român.

– Da. Fată mușată. Și de-atuncea, Alexandru Mușetescu a devenit Alexandru Mușatescu. După ce și-a terminat studiile, s-a căsătorit și a avut trei copii: unul a murit, doi au trăit: Mihai Mușatescu și Tudor Mușatescu. Mihai a studiat dreptul în Franța, a fost avocat, diplomat la Sorbona. A fost secretarul lui Titulescu în ambele mandate, fiindcă Titulescu a fost de două ori președintele Ligii Națiunilor. Despre scriitorul Tudor Mușatescu n-am ce să adaug, se știe cine a fost. Diferența de vârstă dintre cei doi frați era de cinci ani. Tudor și Mihai Mușatescu au fost veri primari cu mama mea. Bunica mea și cu mama lor erau surori.

Alexandru Mușatescu a fost profesor, director de gimnaziu, primar, prefect, senator, dar nu și-a abandonat niciodată profesia de bază, de avocat.

Celebrul Istrate Micescu, marele avocat și profesor de drept s-a judecat o viață întreagă cu mama sa pentru moștenirea rămasă de la tatăl său. Interesele Doamnei Micescu au fost în permanență apărate de Alexandru Mușatescu. La un termen de judecată, după care trebuia să se dea și pronunțarea, Istrate Micescu a venit cu doi asistenți și cu un maldăr de tratate de drept civil. Sala gemea de lume. Nea Alexandru a găsit o chichița avocățească: și-a ținut pledoaria de la început până la sfârșit în limba latină! După ce și-a terminat pledoaria, Istrate Micescu a venit și l-a felicitat: „Coane Alecule, ai fost magistral, ai câștigat! Dar aș vrea să fii convins că din toată omenirea de aici, inclusiv Înalta Curte, sunt singurul care a înțeles ce ai spus!”

– Personajele din piesele lui Tudor Mușatescu aveau vreo asemănare cu oameni din Câmpulung?

– Da, da, erau personaje din Câmpulung, înrudite cu oameni cunoscuți. Chiar subiectele pieselor lui Tudor Mușatescu sunt inspirate din întâmplări reale din urbea noastră. Ion Măgeanu exista în realitate, avea un magazin de pălării, cel de la care Spirache Necșulescu și-a cumpărat pălărie. A rămas de pomină replica dată soacrei cicălitoare: „Maică, până la urmă mi-a dat-o gratis!” – știi povestea din *Titanic vals*, sunt personaje din Câmpulung. Reale.

– O singură familie sau e o sinteză din mai multe familii, mai multe personaje cunoscute?

– Nu, mai multe. Pe avocatul din *Titanic vals* îl pot identifica perfect – Emilian Procopiu, din familia Procopiu. Urmașii lui Măgeanu au și azi aceeași prăvălie, cu firmă cu Titanicul pe ea. Marcu Măgeanu, era cu doi-trei ani mai mare ca mine în liceu. A preluat afacerea lu’

taică-su, cu pălării și căciuli, mă rog – devenise pălărier. Că de, piesa lui Tudor le adusese faima în toată lumea!

De fapt, piesa *Titanic vals* spune totul despre lumea aceea de provincie, cu oameni buni și modești, sau ridicoli, ariviști, dornici de parvenire și averi, dar printre ei și idealști ca Spirache Necșulescu, a cărui supremă bucurie era să hrănească porumbei... Avea întotdeauna în buzunare grăunțe să hrănească porumbeii. Este personajul care își implora alegătorii să nu-l voteze atunci când familia ambițioasă vrea să-l propulseze deputat!

Când ceasul din Turnul Bărăției bătea ora unu, „toca de țuică”, așa cum spuneau localnicii, toți bărbații orașului se îndreptau către cârciumile renumite din oraș să ia o țuică și o gustare înainte de a merge acasă la masă: câte o tartină cu măsline, icre, scrumbii de Dunăre, lacherdă, șuncă de Praga. La Nae Irimia, la Mârful, la Boncoi, la Viscol.. Acolo puneau țara la cale, discutau politică, spuneau bancuri, povesteau ultimele cancanuri și butade. Erau mereu puși pe șotii, se râdea, se glumea, se comentau ultimele noutăți.

– Familia ta era din strămoși în Câmpulung?

– Din moși-strămoși. Bunicul meu a avut șase fete cărora le-a dat case de zestre. Casele pregătite pentru mama erau terminate din 1903. În acel an, când a fost gata casa, Alexandru Mușatescu, directorul gimnaziului din Câmpulung Muscel, a fost numit primar al orașului. El avea locuința la gimnaziu, în curtea liceului „Dinicu Golescu”, dar când a fost numit primar, nu mai avea dreptul să stea în locuința școlii. Și atunci cumnatu-său, bunicul meu, i-a spus: „Măi, Alexandre, uite cheia.” „Până îți găsești casă, mută-te!” Și Alexandru Mușatescu cu nevastă-sa, însărcinată cu Tudor, au venit și s-au instalat în casele de zestre ale mamei mele. În aceste case s-a născut Tudor Mușatescu, în 1903.